

и Франкопана спречио да уживају концесије. Они ступе у преговоре с Турцима да се врате у Босну. Али како је бег бихаћки био опљачкао границу, они су гледали да допру у Славонију, где цар забрани да их приме, а једни се настанише у Аквилеју, у Фрајаулу. 1637. барон Шталд, командант војне границе, откупио је земље од Франкопана за Србе. После пораза Турака код Беча 1683, појачао се покрет за миграцију: 200 Срба настанише се у Кладуши 1687, сто породица 1689. у Карловцу, и исто толико у Бобићу. После Карловачког мира они из Добоја и Новог не хтедоше се вратити Турцима и пређоше у Лику и Славонију.

(Bibliographie Géographique XXXIV-e,
1924. Превео П. Шобајић).

Yves Chataigneau.

Jovan Cvijic: Balkánské otázky. Kulturní a politicko-zeměpisne stati. Z knihy „Govori i članci“ vybral a přeložil Václav Hronik. Životopisný nástin od prof. J. V. Daneše. S. podobiznou J. Cvijića, 21 obrázky a mapkou. V Praze 1924, nákl. Unie. Str. 143.

Преводилац (рекнимо одмах: добар преводилац) изабрао је из Цвијићеве две књиге чланке, који се пре свега тичу Македоније. Ово је учинио ради тога, да би се чула и друга страна. Јер изгледа да код нас, под утицајем старије литературе, у овоме питању преовлађују бугарофилски погледи. Из избора чланка одмах се види жеља да се та погрешна мишљења исправе. Сматрам да се само може поздравити, што су на тај начин и нашим читаоцима постали приступачни научни назори објективног научника и човека такога значаја и вредности, као што је Јован Цвијић. О Македонији се много говори, а мало зна. Цвијићеве чланци писани су са једином намером и жељом: доћи до истине. И непристрасни читалац, који жели и уме да се поучи, наћи ће ту решења, која се ослањају на много озбиљних доказа. Све је те доказе лако контролисати. Ти докази уверавају. И њихову највећу озбиљност не могу одрицати ни противници Цвијићевих схватања. „Македонско питање“ Цвијић решава по српској тези. Али до тога решења не долази по неким националним, пристрасним осећајима, већ путем озбиљних научних испитивања. Цвијић је сасвим исправно увидео да се то питање не може решити само са етнографског и лингвистичког гледишта, Македонија је земља поступнога прелаза између Срба и Бугара. За њега, дакле, вреди као критерија: географска и економска факта. Из њих изводи географске и економске постулате. Резултат својих студија српски научник изражава закључком: долине Мораве и Вардара чине географску и етнографску целину, моравско-вардарску удолину. Њом је свагда пролазио главни пут, а сада железница, која тесно везује Србију са Македонијом. Бугарска, одвојена од вардарске удолине масивима Родопе и Пирине, нема везе са Македонијом. Цео економски живот Бугарске упућен је ка трачким пристаништима Егејског и пристаништима Црнога Мора. Словенско становништво Македоније у правој смислу, т. ј. јужно од Прилепа, не може бити брана ширењу Србије на Југ. Ма да је то становништво сачувало махом само остатке српских историјских предања, и то чисто мутне, у његовој свести не постоје никакве историјске традиције, које би га везивале за Бугарску. То је, узмемо ли је у целини, архаичка словенска маса, флотантна маса, без одређене народне свести: то су македонски Словени.

Цвијић дели Балканско Полуострво на три партије: јужну (грчку), источну (бугарску) и западну (српско-хрватску). Те су три партије у исто време најпогодније за формирање држава: грчке, бугарске и српско-хрватске. Овој последњој природно и неопходно мора се припојити Македонија, која географски и економски спада у област моравско-вардарске удолине, и тако исто и комуникација Београд-Ријека ради везивања западних динарских области.

Књига се не бави само македонским питањем. Изабрани Цвијићеви чланци представљају основу свих географских, економских и етнографских разлога, на основу којих је створена држава, Срба, Хрвата и Словенаца. Треба напоменути да су сви преведени чланци писани пре рата. Сама та околност, да још и данас нису застарели, сведочи довољно о њиховој дубини и увек у вечној свежини. Ти чланци су живи извор за плодну и корисну поуку. И само то што је проф Хроник превео за наш свет, довољно је да се види да је Цвијић један од првих неимара данашње Југославије. Његово оружје је наука, и у толико је силнија што је објективна. Цвијић остаје научник на сваком кораку; не заведе га тендиција *ad usum delphini*. Праведан је и објективан. Зато је од трајне вредности његово дело, којим је умножио народно богатство. Само би желели кад би се што скорије и други његови радови превели на чешки језик. Нарочито велико систематско дело *Балканско Полуострво*. Од тога би имали многоструку корист.

(Из *Slovanský Přehled, Ročník* XVII, č. 5—6, с. 445.—46.
Praha, 1925., превео Dr. М. Драгић

H. Ripka.

Maier Dr. Hans: Die deutschen Siedlungen in Bosnien. Stuttgart, 1924.
С. 1—60.

Студија о Немцима, колонизованим у Босни, писана на основу литературе и личних истраживања на терену. Писац даје најпре кратак опис географских особина Босне (1—3), а затим описује Босну каква је изгледала пре немачке колонизације (4—9). Прилике су му доста добро познате. Описује Босну као врло заосталу земљу и стога врло подесну за немачку колонизацију,

Највећи део рада заузимају историја и опис немачких колонија у Босни (9—27). Писац разликује четири периода у досељавању Немаца, различита како по правцу и јачини досељеничких струја, тако и по мотивима и циљевима који су изазивали ова досељавања. Први период почиње 1869. досељавањем калуђера траписта из рајнске области у околину Бање Луке. После окупације, они помажу досељавање и других Немаца из разних крајева немачке државе. Тако постају прве немачке колоније у Босни, 1879. и 1880. године, (Windthorst Клашница). Нешто доцније долазе и досељеници из Аустроугарске. Сви су се насељавали на земљишту које је тек требало крчити. Помажу их траписти и прилози из Немачке. Тај период траје до 1880. Други период је од 1880. до 1888. Досељавају се Немци из разних јужних делова негдашње Угарске, због политичких прилика које су за њих тамо биле неповољне. Насељавају се у Посавини (Franzjosefsfeld — Петрово Поље код Бијељине). Помажу их власти. Влада је у почетку само помагала колонисте. Напредак тих колонија потакао је земаљску владу, да врши колонизовање на ерарском земљишту и с планом. То је трећи период од 1891. до 1905. Колоније се оснивају спорадички. Од 1891. до 1905. основане су 54 ерарске колоније, а од тога 12 немачких са 1800 душа.